

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
MEVLANA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

MESNEVÎ ŞÂRİHİ
AHMED AVNİ KONUK

*MESNEVÎ ŞÂRİHİ AHMED AVNİ KONUK'UN VEFATININ 80.
YILDÖNÜMÜ ANISINA*

KONYA
TÜRKİYE
2019

SÜ Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Yayınları

Yayın No: 14

MESNEVÎ ŞÂRİHİ
AHMED AVNÎ KONUK

MESNEVÎ ŞÂRİHİ AHMED AVNÎ KONUK'UN VEFATININ
80. YILDÖNÜMÜ ANISINA

ISBN 978-605-86510-6-7

- ❖ Bu kitabın basım ve yayım hakları Selçuk Üniversitesi Mevlana Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü'ne aittir. İsmi anılan kurum izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında ilgili kuruma bilgi vermesini veya bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.
- ❖ Kitapta yer alan metinlerin bilim ve dil sorumluluğu yazarlarına aittir.
- ❖ Kitapta yer alan metinlerden kaynak göstermek şartıyla alıntı yapılabilir.
- ❖ Eser elektronik olarak www.mevlana.selcuk.edu.tr sitesinde de yayımlanmıştır.

EDİTÖR

Prof. Dr. Ali TEMİZEL
Dr. Öğr. Üyesi Nurgül SUCU KÖROĞLU
Öğr. Gör. Dr. Selman KARADAĞ

Baskı Öncesi Hazırlık - Düzelti - Kapak

Öğr. Gör. Dr. Selman KARADAĞ

KONYA / 2019 (I. BASKI)

Yayıncı Sertifika No: 26547

Anadolu Ofset - Konya
Matbaa Sertifika No: 34796
Kasım 2019

© Selçuk Üniversitesi

Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü

www.mevlana.selcuk.edu.tr

mevlana@selcuk.edu.tr

AHMED AVNİ KONUK, ESERLERİ
VE
TASAVVUFÎ GÖRÜŞLERİ

Sami BAYRAKÇI*

ÖZET

Ahmed Avni Konuk, 1868-1938 yılları arasında yaşamış son dönem Osmanlı, ilk dönem Cumhuriyet Türkiye'sinde yaşamış hafız, Mevlevî, Mesnevîhan, Dede, Mesnevî şârihi, mütefekkir, entelektüel, sanatkâr, musikişinas, âlim bir şahsiyettir. Başta *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* ile *Mesnevî-i Şerîf Şerhi* olmak üzere 30'un üzerinde eseri bulunan Konuk'a göre tasavvuf, Kur'an'ın özü ve hadis-i şerifler olup, asla felsefî ekoller ile alâkadar değildir. Ona göre tasavvuf, bizzat hayatın kendisidir. Biz bu bildiride Ahmed Avni Konuk'un eserlerinin genel içeriğini ve tasavvufî görüşlerinin ana hatlarını ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Ahmed Avni Konuk, tasavvuf, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, vahdet-i vücûd.

---

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Tasavvuf A.B.D.,
sami.bayrakci@selcuk.edu.tr

AHMED AVNİ KONUK, HIS WORKS AND THE SUFISTIC VIEWS**ABSTRACT**

Ahmed Avni Konuk, who lived between 1868-1938 at the late Ottoman and the early Republic of Turkey is a personality that is a hafiz (someone who memorizes the Qur'an), a Mawlawi, a Masnawîhan (someone who recites the Masnawi), a Dede (Sheikh), a commentator of the Masnawi, a thinker, an intellectual, a craftsman, a musician, a scholar. According to Konuk, who has written over 30 works, most well-knowns among them are "*Translation and Commentary of the Fusûs al-Hikam*" and "*Commentary of the Masnawi Shareef*", sufism is the essence of the Qur'an and the hadith, and it is not in any way related to the philosophical schools. And sufism is the life itself too. In this paper, we will examine the outlines of the general content of the works and the sufistic views of Ahmed Avni Konuk.

Key Words: Ahmed Avni Konuk, sufism, *Translation and Commentary of the Fusûs al-Hikam*, *Commentary of the Masnawi Shareef*, vahdet-i vücûd (unity of existence).

GİRİŞ

Ahmed Avni Konuk ismini telaffuz ettiğimizde; 1868'de İstanbul'da başlayan hayatı, 19 Mart 1938'de yine İstanbul'da son bulan, 70 yıllık ömrüne bürokratik görevlerinin yanında sanat, edebiyat ve tasavvuf alanında müstesna pek çok güzellikler sığdırabilmeyi başarmış, yetim ve öksüz büyümüş, bir devletin çöküşüne ve yeni bir devletin doğuşuna ve kuruluşuna şahitlik etmiş, hafız, Mevlevî, Mesnevîhan, Dede, Mesnevî şârihi, mütefekkir, entelektüel, sanatkâr, musikişinas gibi pek çok sıfatlarını sayabileceğimiz mümtaz bir şahsiyetten bahsediyoruz.

1890 yılında Dârüşşafaka'dan mezun olan, sonrasında cami derslerine devam ederek icâzetini alan, yine bu sıralarda hıfzını tamamlayan, 1890 yılında Galata İttihad Postahanesi posta memurluğuna tâyin olan ve memuriyeti sırasında devam ettiği Mekteb-i Hukûk-ı Şâhâne'den 1898'de birincilikle mezun olan Ahmed Avni Konuk, Fransızca'yı okulda, Arapça ve Farsça'yı da cami derslerinde öğrenmiştir. Ahmed Avni Bey, Osmanlı Dönemi'nde, 1912'de PTT'de genel müdür yardımcılığına kadar yükselmiş ve Cumhuriyet Dönemi'nde 1933'te emekli olana dek bu kurumdaki görevini sürdürmüştür.¹

Ahmed Avni Konuk, ilim, irfan ve hikmet ehli, Hak aşığı, işini Allah'ı görüyormuşçasına ihlasla, ibadet hissiyatıyla yapan bir zattır. Ahmed Avni Bey, bir medeniyetin gerileme ve çöküş döneminde dahi ilim, irfan ve hikmet dolu nice münevverler yetiştirilebildiğinin en somut örneklerindedir. 1823-1895 yılları arasında yaşayan, "Mecelle" ismiyle meşhur İslam hukuku metnini hazırlayan ekibin başında bulunan Ahmet Cevdet Paşa vb. pek çok örnekte olduğu gibi 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısı bu türden çok yönlü, bahru'l-ulûm, hezarfen gibi sıfatlarla isimlendirilebilecek ilim, fikir ve hikmet ehli isimlere şahitlik etmiştir. Ahmed Avni Konuk da bunlardan bir tanesidir.

Ahmed Avni Bey, tasavvuf, musiki, edebiyat alanlarında eserler

¹ Hayatı hakkında detaylı bilgi için bkz.: Barkçin, Savaş Ş., *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Ummat*, Klasik Yayınları, İstanbul 2011; Öngören, Reşat, "Ahmed Avni Konuk", *DİA*, TDV Yay., İstanbul 2002, c. II, s. 180-182.

vermiş, çok yönlü bir yazar; milletine ve memleketine bürokrasi içinde üstün gayretlerle 43 yıl hizmet etmiş bir vatan evladı, sınırlı sayıda da olsa öğrencilerine yüksek bir sanat ve musiki zevki ile birlikte çalışma azmi ve gayreti aşlayan bir muallim, eser verdiği her alanda nazarî ve pratik konuları derinlemesine sentez ve analiz edebilme kabiliyetiyle öne çıkan velûd bir isimdir. İlgisi olan neredeyse her alanda üst düzey eserler vermiştir. Konuk, tevazu ve mahviyeti nedeniyle uzun yıllar sınırlı bir çevrede tanınmış olsa da 1990'lardan itibaren başta Selçuk Eraydın ve Mustafa Tahralı'nın gayretleri sonucunda şahsiyeti ve tasavvufî eserleri ile daha geniş bir çevrede ve çerçevede tanınmaya başlamıştır.

Konuk, üstâdı Zekâi Dede (ö. 1897)'nin vefatından kendi vefatına kadar ömrünü tasavvufî eserleri şerh ve tercüme etmekle geçirmiştir.

Ahmed Avni Bey'in tasavvuf alanındaki müktesebâtı üst düzeydedir. O, üstâdı Zekai Dede'nin mahdumu, meşk arkadaşı ve yakın dostu Ahmed Irsoy'un ifadeleriyle, "tasavvuf ilmine bihakkın vukûf hâsıl" etmiştir.² Son asır tasavvuf tarihimizde müstesnâ bir yere sahiptir. Bu noktada Mustafa Tahralı Hoca'nın; Konuk'u, "tasavvuf alanında yapmış olduğu tercüme ve şerhlerle klasik kültür ve irfanımıza bir giriş kapısı" olarak nitelediğini de belirtmemiz gerekir.³

Konuk'un tasavvuf alanında verdiği eserlerin sayısı 20'nin üzerindedir. Tasavvufî eserlerini istinsah etmek için dostlarına verdiği, nitekim evinde çıkan yangında kaybettiği bazı eserlerinin ihvanı ve dostlarında mevcut bu nüshalar sayesinde kurtarılabildiği de bilinmektedir.⁴

Ahmed Avni Bey; döneminde yaşanan İslami yayın yasağına rağmen bu eserleri kaleme alarak, kendi döneminde basılmasa ve okunmasa bile geleceğe bir iz bırakmak, İslam kültür, ilim ve medeniyet havzasına bilgi ve birikimini miras bırakmak, gelecek kuşaklara aktarmak istemiştir. Bu

² Barkçin, *a.g.e.*, s. 198.

³ Tahralı, Mustafa, "Takdim", Ahmed Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi* içinde, haz.: Selçuk Eraydın ve Mustafa Tahralı, Gelenek Yayınları, İstanbul 2004, c. I, s. 5.

⁴ Barkçin, *a.g.e.*, s. 225.

durum onun çalışma azmi ve gayreti ile birleşince ortaya nitelikli pek çok eserler çıkmıştır. 1928’de harf devriminden önce eski harflerle basılmış olan Sipehsâlar tercümesi dışında 1987 yılına kadar Latin harfleriyle hiçbir eserinin yayınlanmamış olması da böylesine çalışkan bir ilim ve irfan adamının yıllarca unutulması açısından oldukça manidar ve trajik bir tablodur.

Eserleri

1. *Mesnevî-i Şerif Şerhi*: Cami derslerini müteâkiben Mevlevîlik tarikatine intisap eden Ahmed Avni Bey, Selânikli Mehmed Es’ad Dede Efendi’nin (ö. 1911) 21 yıl boyunca Mesnevî-i Şerîf derslerine devam eder ve icâzet alır, yani Mesnevîhân olur. Ahmed Avni Bey’in şerh ettiği eserlere bakıldığında büyük bir terkîb, sentez kâbiliyeti olduğu açıktır. Bu kabiliyetini diğer eserlerinde olduğu gibi fakat daha çok Mesnevî şerhinde görmek mümkündür. Zaman zaman birbirinden çok ayrı düşünülen Mevlânâ ile İbn Arabî’nin görüşlerini birleştirmesinin en önemli delillerinden biri *Mesnevî Şerhi*’nde, *Fusûsu’l-Hikem*’e 250 civarında yerde atıfta bulunmasıdır.⁵

Ahmed Avni Konuk’un 34 defter halinde 7354/7594 sayfa tutan *Mesnevî Şerhi*, en kapsamlı eserlerinden bir tanesidir. Söz konusu şerhin Mevlânâ Kütüphanesi’ne vakfedilmesi Konuk tarafından vasiyet edilmiş olup, eser 10.05.1940 tarihinde Halid Eşkinöz tarafından Konya Müzesi’ne teslim edilmiş ve 4740 numaraya kaydedilmiştir. Konuk, şerhi yazmaya 1929’da başlamış ve 1937 senesinde Ramazan-ı Şerif’in 24. günü bitirmiştir. Bazen bir beyit için üç ay çalıştığına dair rivayetler mevcuttur. Günde dört-beş saat çalışmak suretiyle eserin 7 yılda yazıldığını ifade etmektedir.⁶ Bu şerhin yazımı esnasında Konuk; Ankaravî, Hint şarihlerinden İmdadullah, Veli Muhammed Ekber Âbâdî ve Abdurrahman Loknevî’nin şerhlerine

⁵ Gürer, Dilaver, “Ahmed Avni Konuk’un *Fusûs*’u *Mesnevî* ve *Mesnevî*’yi *Fusûs* ile Şerh Etmesi”, *Hiz. Mevlânâ ve İslam Dünyasında Kardeşlik* (IV. Uluslararası Mevlânâ Sempozyumu Bildiriler Kitabı), SÜ Mevlânâ Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2018, s. 335.

⁶ Eraydın, Selçuk, “Ahmed Avni Konuk, Hayatı ve Eserleri”, Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu’l-Hikem Tercüme ve Şerhi* içinde, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, c. I, s. 21.

müracaat etmiştir. Şerhte özellikle *Fihî mâ Fih'*ten istifade ettiğini yine kendisi ifade etmektedir.

Ahmed Avni Konuk'un vefatından sonra dönemin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın eseri incelemek ve yayın kararı almak üzere oluşturduğu Feridun Nafiz Uzluk, Niyazi Gencosman ve Kemal Edip Kürkçüoğlu'ndan müteşekkil komisyon 31 Ekim 1955 tarihli raporunda şerhin basılmamasına karar vermiştir.⁷

Prof. Dr. Mustafa Tahralı, Prof. Dr. Osman Türer, Prof. Dr. Mehmet Demirci, Prof. Dr. Dilaver Gürer, Doç. Dr. Necdet Tosun, Doç. Dr. Safi Arpaguş, Dr. Süleyman Gökbulut'tan oluşan bir komisyon tarafından günümüz Türkçesi ile yayına hazırlanan şerh, Kitabevi Yayınları tarafından 2004-2009 yılları arasında 13 cilt olarak yayınlanmıştır.⁸

2. *Fusûsu'l Hikem Tercüme ve Şerhi*: Öncelikle Ahmed Avni Konuk'un *Fusûsu'l-Hikem* şerhinin başına yazdığı mukaddimededen bahsetmek yerinde olacaktır. Söz konusu şerhin mukaddime kısmı Konuk'un tasavvufu ve temel tasavvufî kavramları nasıl anladığını ortaya koyması bakımından çok değerlidir. Eserin bu kısmının bir tasavvuf klasiği olarak görülmesi dahi mümkündür.⁹ *Fusûsu'l-Hikem* şerhi, hacim bakımından Avni Konuk'un ikinci büyük eseridir. Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'nde 3853-3880 numaralarda kayıtlı olan eser, müellifin el yazısı ile 28 defter halindedir. Toplam 1676 sayfa tutan şerhin kayıtlarından 1915-1919 yılları arasında yazıldığı anlaşılmaktadır. Mukaddime kısmı ise 1928 yılında istinsah edilmiştir. Dolayısıyla istinsah, temize çekme vb. süreçler dolayısıyla şerhin 1915-1928 yılları arasında 12-13 yıllık bir süreçte tamamlandığını söyleyebiliriz. Bu tarihlerden anlaşıldığı üzere Konuk, ilk olarak *Fusûsu'l-Hikem*'i şerh etmiş, daha sonra *Mesnevî Şerhi*'ni yazmaya başlamıştır.

⁷ Şafak, Yakup, "Son Mesnevî Şârihlerinden Ahmed Avni Konuk'un Mevlânâ'nın Eserleri ve Fikirlerine Dair Bir Mektubu", *İlmî Araştırmalar Dergisi*, İstanbul 2003, sy. 16, s. 96.

⁸ Ahmed Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi I-XIII*, haz.: heyet, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004-2009.

⁹ Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, haz. Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, c. I, s. 1-87.

Fusûsu'l-Hikem şerhinde usûl olarak her "fass"ın başlığı altında o "fass"ta ele alınan "hikmet" açıklanmış, sonra *Fusûsu'l-Hikem*'den bir iki cümle aynen yazılarak tercümesi verilmiş ve şerhi yapılmıştır. Diğer şârihlerden Konuk'u ayıran önemli noktalardan bir tanesi, onun *Fusûsu'l-Hikem*'i şerh ederken modern bilimlerden de yararlanmış olmasıdır.¹⁰

Konuk, zaman zaman fassların sonuna *Mesnevî*'den ilgili görülen beyitleri de ilave etmiştir. Dilaver Gürer Hocamızın tespitine göre, *Fusûsu'l-Hikem Şerhi*'nde, 14 doğrudan alıntıya ilaveten en az 102 yerde de iktibas ve atıf yoluyla *Mesnevî* ile bağlantı kurulmuştur.¹¹ Bu şerhte *Fusûsu'l-Hikem* üzerine daha önce yapılan şerh çalışmalarından istifade edilmiştir ki bu şârihlerden bazıları, Sadreddin Konevî, Müeyyededdin b. Mahmud Cendî, Muhammed Hasan Hindî, Abdürrezzak Kâşânî, Davud b Muhammed Kayserî, Molla Câmî, Sofyalı Bâlî Efendi, Abdullah Bosnevî'dir.

Fusûsu'l-Hikem şerhi, Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın hocalarımız tarafından günümüz harflerine aktarılarak yayına hazırlanmış ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı tarafından 1987-1992 yılları arasında 4 cilt halinde yayınlanmıştır.

3. Tedbîrâtü'l-İlâhiyye Şerhi: Konya Mevlânâ Müzesi 4522 numarada kayıtlı olan eser tercüme ve şerhten oluşmaktadır. Müellif, bu çalışmanın 1922-1925 yılları arasında yapıldığını ifade etmektedir. Müellif hattı olan bu eser; dîbâce, temhîd-i kitap, mukaddime, fasıl, fihrist ve onyedinci babdan meydana gelen 810 sayfadan oluşmaktadır. Eserin genel konusu, bir memleketi idare etmenin incelikleri ve edebi olup, Konuk esere yazdığı mukaddime insanın yaratılışı, mertebeleri, insan-ı kâmil ve insanın noksanlıkları ile ilgili bilgiler vermektedir. Eser, Konuk'un yönetim şekilleri ve siyaset anlayışına dair görüşlerine ulaşmak imkânı vermektedir. Bu eser, Mustafa Tahralı tarafından yayına hazırlanmış olup, İz yayıncılık

¹⁰ Öngören, Reşat, "Ahmed Avni Konuk", *DİA*, TDV Yay., İstanbul 2002, c. II, s. 181.

¹¹ Gürer, Dilaver, *a.g.m.*, s. 333.

tarafından 1992 yılında yayınlanmıştır.¹²

4. *Fîhi Mâ Fîh* Tercümesi: Hz. Mevlânâ'nın bu eseri de Ahmed Avni Konuk tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. *Fîhi mâ Fîh*'in Türkçe'deki ilk tercümesidir. Yedi-sekiz kadar nüshayı karşılaştırma yoluyla eseri Farsça'dan tercüme eden Konuk, bu eserde nüsha farklılıklarına işaret etmemiştir. Mevlânâ Müzesi 3895 numarada kayıtlıdır. Selçuk Eraydın tarafından yayına hazırlanan bu eser 2001 yılında İz Yayıncılık tarafından yayınlanmıştır.¹³

5. *Sipehsâlâr* Tercümesi: *Menakıb-ı Hazret-i Mevlânâ Celâleddin Rûmî* adıyla 1913 yılında Konuk tarafından Türkçe'ye çevrilen ve yukarı da ifade ettiğimiz üzere Konuk'un hayatta iken bastırılan tek eseri olan bu tercüme, Tahir Galip Seratlı tarafından 2005 yılında latineze edilerek ve sadeleştirilerek yayınlanmıştır.¹⁴ 144 sayfadan müteşekkil bu eser ilk olarak 1912-1913 tarihinde İstanbul'da Arşah Garoyan Matbaası'nda basılmıştır.

6. *Hazret-i Meryem ve İsa'ya Dâir Risâle*: Hz. Meryem'in Hz. İsa'ya hamile olduğu süreç, Hz. İsa'nın doğumu, mucizeleri, Hristiyanlık şeriatı, Peygamber Efendimizin geleceğine dair müjdesi, göğe yükseltilmesi ve ahir zamanda yeniden yeryüzüne inmesi başlıkları altında yedi ayrı fasıl halinde kaleme alınan bu risale 1922 yılında tamamlanmıştır. Konya Mevlânâ Müzesi 3851 numarada kayıtlı bulunan eser, 44 sayfa olup, Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın tarafından *Fusûsu'l-Hikem* şerhinin üçüncü cildinin sonuna eklenmiş,¹⁵ ayrıca Ahmet Sadık Yivlik tarafından da sadeleştirilerek yayınlanmıştır.

¹² Ahmed Avni Konuk, *Tedbîrât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi*, haz.: Mustafa Tahralı, İz Yayıncılık, İstanbul 1992.

¹³ Ahmed Avni Konuk, *Fîhi mâ Fîh Tercümesi*, haz.: Selçuk Eraydın, İz Yayıncılık, İstanbul 2001.

¹⁴ Ahmed Avni Konuk, *Menakıb-ı Hazret-i Mevlânâ Celâleddin Rûmî (Sipehsâlâr Tercümesi)*, haz.: Tahir Galip Seratlı, Rumi Yayınları, İstanbul 2005.

¹⁵ Ahmed Avni Konuk, *Hz. Meryem ve Hz. İsa'ya Dâir Risâle, (Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi içinde)*, haz.: Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, c. II, s. 355-382.

7. Aziz bin Muhammed Neseî'ye Âit Yirmi Risâlenin Tercümesi: Konuk tarafından 1922 yılında tamamlanan söz konusu risalelerin tercümesi Mevlânâ Müzesi 4523 numarada kayıtlıdır. 20 risale ve 117 fasıldan müteşekkil bu tercüme, 7 sayfası fihrist olmak üzere 232 sayfa olup henüz yayınlanmamıştır. Risaleler marifet, tevhid/vahdet, âdâb, sülûk, melekût ve ceberut âlemleri, vahiy, ilham ve rüya, cennet ve cehennem gibi tasavvufî ve felsefî konuları içermektedir.¹⁶

8. Abdülaziz Sâhib Çeştî-i Sâbirî'nin Risâle-i Vahdet-i Vücûd adlı eserinin tercümesi: İmdâdullah Fârûkî Muhammed Abdülaziz Sahib Çeştî-i Sâbirî'nin kaleme aldığı ve 1883'te Bombay'da basılan bu risale de Mevlânâ Müzesi 3849 numarada kayıtlı olup, 8 yaprak ve 14 sayfadır. Soru-cevap şeklinde Çeştîye'ye yöneltilen eleştirilere cevap mahiyetinde bir içeriğe sahip olan risalenin aslı Farsça'dır. 1921 yılından tamamlanan bu tercüme de henüz yayınlanmayan eserler arasındadır.

9. Fahreddin Irâkî'ye Ait Lemeât Adlı Eserin Tercümesi ve Kısmî Şerhi: Konuk, bu eseri 1912-1914 yılları arasında tercüme ve kısmen şerh etmiş olup, eser 144 beyitten oluşmaktadır ve 67 sayfadır. Mevlânâ Müzesi 3852 numarada kayıtlıdır. Henüz yayınlanmamıştır. Eserin sonunda "Ben" başlıklı Konuk'a ait bir manzumede yer almaktadır.¹⁷

10. Vahdet-i Vücûd ve Vahdet-i Şühûd ile İlgili Bir Risâle: İmam-ı Rabbânî'nin görüşlerini savunan bir Nakşibendî şeyhi olan Muhammed İhsan Oğuz'un *İslam Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd* isimli eserinde *Fusûsu'l-Hikem'e* yönelttiği eleştirilere cevaben kaleme alınmış bir mektuptur. Eser yayınlanmamıştır.

11. İmam-ı Rabbânî ve Mektûbât'ı: Eser, bir önceki başlıkta da geçen M. İhsan Oğuz'un vahdet-i vücûd konusunda İbn Arabî'ye yönelttiği eleştiriler ve vahdet-i şühûd meselesinde İmam-ı Rabbânî'yi öne çıkarma gayretlerine karşı verilen cevap niteliğinde bir risaledir. Konuk, İmam

¹⁶ Risalelerin içeriklerine dair detaylı bilgi için bkz.: Eraydın, *a.g.m.*, s. 26.

¹⁷ Barkçin, *a.g.e.*, s. 266.

Rabbânî ve İbn Arabî'nin aslında aynı hakikati farklı şekillerde dillendiren iki mutasavvıf olduğunu, hakikatte vahdet-i vücud ve vahdet-i şühûd gibi bir ayırımın söz konusu olmadığını ifade etmektedir.¹⁸ Eser, eski Konya valilerinden Cemal Bardakçı tarafından 1948-1949 yıllarında yayımlanan *Tasavvuf* adlı bir dergide neşredilmiştir.¹⁹

12. Mahmud Şebüsterî'nin *Gülşen-i Râz* Adlı Manzum Eserinin Tercüme ve Şerhi: Farklı nüshalarında 999 ilâ 1008 arasında beyitten müteşekkil görünen eser²⁰, tasavvufun temel konu, kavram ve ilkelerinin hemen bütününe özetle ve veciz bir şekilde anlatan bir tasavvuf klasiğidir.²¹ Konuk tarafından nazmen tercüme ve şerh edilen eser, Cengiz Gündoğdu tarafından günümüz harflerine aktarılarak yayınlanmıştır.²²

13. Esrâr-ı Salât: Ahmed Avni Konuk'un *Tedbîratü'l-İlahiyye* şerhinde namaz konusunda bahis konusu ettiği bir risale olup, Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın hocalar tarafından tespit edilememiştir.²³

14. Şerh-i Gazel: Sadettin Nüzhet Ergun'un Feridüddin Attar'a ait iki beytin tercümesi olduğunu ifade ederken, Abdülbaki Gölpınarlı'nın onyedi beyitten oluştuğunu ve Hz. Mevlânâ'ya ait olduğunu iddia ettiği bu gazel şerhi, 1912-1914 yılları arasında yazılmış olup, henüz yayınlanmamıştır.²⁴

15. Amerika'da Sorulan 17 Suale Cevâb: Eser, İstanbul Atatürk Kitaplığı Osman Nuri Ergin Yazma Eserler Koleksiyonu'nda bulunmakta olup, Savaş Barkçin tarafından günümüz harflerine aktarılarak *Ahmed Avni*

¹⁸ Barkçin, *a.g.e.*, s. 246-247.

¹⁹ Bardakçı, Cemal, *Tasavvuf*, I-VII, İstanbul 1948-1949.

²⁰ Ahmed Avni Konuk, *Gülşen-i Râz Tercüme ve Şerhi*, haz.: Cengiz Gündoğdu, İlk Harf Yayınları, İstanbul 2011, s. 16.

²¹ Cengiz, Muammer, "Manzum Bir Tasavvuf Klasiği Olarak *Gülşen-i Râz*", *Tasavvuf Dergisi*, İstanbul 2012, sy.: 30, s. 62.

²² Ahmed Avni Konuk, *Gülşen-i Râz Tercüme ve Şerhi*, haz.: Cengiz Gündoğdu, İlk Harf Yayınları, İstanbul 2011.

²³ Eraydın, *a.g.m.*, s. 25.

²⁴ Eraydın, *a.g.m.*, s. 27.

Konuk: Görünmeyen Umman isimli eserin ekler kısmında yayınlanmıştır.²⁵ Eser; varlık, yaratıcı, ruh, tenasüh, kıyamet, zaman, mucizeler, İslam'da savaş, vahiy, Nuh tufanı, Peygamberimizin özellikleri, mukaddes yerler ve günler gibi müsteşriklerin ilgilendikleri ve öne çıkardıkları birtakım konulara dair sorulara verilen cevapları ihtiva etmektedir.

16. Ahmed Âmiş Efendi İle Sohbetler: Halvetiye'nin Şabaniye koluna mensup bir şeyh olan Ahmed Âmiş Efendi'nin sohbetlerine iştirak eden ve kendisiyle musahabede bulunan Konuk, bu sohbetlerden 5 tanesini yazıyla kayıt altına almıştır. Bu sohbetlerden üçü, Abdülbaki Gölpınarlı'nın kendisine verdiği Ahmed Güner Sayar tarafından *Türk Edebiyatı Dergisi*'nde yayınlanmış,²⁶ sohbetlerden Abdülbaki Gölpınarlı'nın Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan yazma mecmuasında bulunan diğer ikisini ise Savaş Barkçin *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman* kitabında yayınlamıştır.²⁷

17. Muhyiddin İbn Arabî'nin Ahadiyye Adındaki Risâlesinin Şerhi: İbn Arabî'nin tevhid konularını anlattığı Ahadiyye adlı risalesine Ahmed b. Süleyman Trablusî tarafından Mir'atü'l-İrfan ve Lübbuh adıyla yapılan şerhin tercümesidir.²⁸

18. Tefvik Fikret'in Mehmed Akif'e Cevap Olarak Yazdığı "Tarih-i Kadim Zeyli"ne Manzum Bir Reddiye: Bu şiirin tamamı ilk kez Ahmet Sevgi tarafından *Türk Edebiyatı Dergisi*'nde Aralık 2007'de yayınlanmış olup, S. Barkçin eserinde hem Tefvik Fikret'in şiirine, hem de Konuk'un zeyline yer vermiştir.²⁹

Tasavvuf alanında bunların dışında kalan birtakım eserler de

²⁵ Ahmed Avni Konuk, *Müsteşriklerin Sordukları Suallere Cevaplar*, haz.: Barkçin, *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman* içinde, s. 403-425.

²⁶ Sayar, Ahmed Güner, "Fatih Türbedârı Amiş Efendi'yle Sohbetler/Mesnevî Şârihi Ahmed Avni Konuk'un Notları", *Türk Edebiyatı*, Ekim 2007, sy.: 408, s. 48-52.

²⁷ Ahmed Avni Konuk, *Ahmed Âmiş Efendi ile Sohbetler*, haz.: Barkçin, *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman* içinde, s. 215-224.

²⁸ Öngören, *a.g.m.*, s. 182.

²⁹ Barkçin, *a.g.e.*, s. 273-278.

kaynaklarda zikredilmekle birlikte bu eserler hakkında bilgi bulunmamaktadır. Gerek Selçuk Eraydın, gerek Savaş Barkçin, bu eserlerin henüz yayınlanmadığı bilgisini vermektedirler.

19. *Envâru'r-Rahmân'*ın Mesnevî Bahsinin Tercümesi.

20. Ahmed Bin Süleyman Trablûsî'nin *Mir'âtü'l-İrfân* Adlı Eserinin Tercümesi.

21. İbn Arabî'ye Ait Muhâdaratu'l-Ebrâr Adlı Risâleden Bir Vak'ânın Tercümesi.

22. İbn Arabî'ye Ait Arapça Beyitlerin Şerhi.

Ahmed Avni Konuk'un musiki alanındaki eserleri, tasavvufî eserlerine nazaran daha az bilinmektedir. Musiki alanındaki yetkinliği ayrı bir konu olmakla birlikte, kendisinin nota bilgisi olmadığını, buna rağmen nitelikli güfte ve besteler ürettiğini, ehlinin şahitliğiyle,³⁰ hayranlıkla belirtmemiz gerekir.

23. *Fihrist-i Makâmât*: Musikimizde bestelenmesi en zor olan formlardan biri olan ve daha çok eğitim amacıyla bestelenen kâr-ı nâtik formunda bir eserdir.³¹ Ahmed Avni Bey, 1930'larda yazdığı bu eserinde 119 makamı, 9 usûlde göstermiştir. M. Kemal Karaosmanoğlu tarafından 2007 yılında yayınlanmıştır.³² *Fihrist-i Makâmât*, yapılan pek çok eleştiriye rağmen musiki tarihimizde özgün bir yere sahip olan nadide eserlerdendir.³³

24. *Hânende Güfte Mecmuası*: Ahmed Avni Bey'in 28 yaşında iken hazırlanmış olduğu, 1899 yılında İstanbul'da Mahmud Bey Matbaası'nda basılmış bir mecmuadır. 720 sayfalık bu eserde 95 makamdan 2700'ün

³⁰ Barkçin, *a.g.e.*, s. 158.

³¹ Eserle ilgili detaylı bilgi için bkz.: Barkçin, *a.g.e.*, s. 155-172.

³² Ahmed Avni Konuk, *Fihrist-i Makâmât*, haz.: Mustafa Karaosmanoğlu, Nota Yayınları, İstanbul 2007.

³³ Barkçin, *a.g.e.*, s. 160.

üzerinde eserin güftesi bulunmaktadır.³⁴ Bu eserin en büyük özelliği günümüze kadar yazılmış en kapsamlı güfte kitabı olmasının yanında pek çok güfte antolojisine kaynaklık etmesidir.³⁵ Mecmuanın Mukaddimesi Savaş Barkçin tarafından *Görünmeyen Umman* eserinin 427-451. sayfaları arasında yayınlanmıştır. Mecmuada yer alan güftelerin büyük bir kısmı bitirme ve yüksek lisans tezleri şeklinde günümüz Türkçesine aktarılmış ise de, mecmuanın tamamı latin harfleri ile henüz yayınlanmamıştır.³⁶

Bunların dışında Ahmet Avni Konuk'un birtakım manzum şiir tercümeleleri, Farsça güfteleri bulunan bazı Mevlevi ayinlerinin nazmen Türkçe'ye çevirileri, Esadnâme'de yer alan şeyhi Esad Dede'yi anlattığı mektubu³⁷ gibi eserleri de bulunmaktadır.

Tasavvufi Görüşleri

Ahmed Avni Konuk, tasavvuf terbiyesini Zekai Dede Efendi ve Selanikli Mehmed Esad Dede (ö. 1911)'den almıştır. Esad Dede'nin Çayırılı Medresesi'ndeki derslerine uzun yıllar devam etmiştir. 1904 yılında intisap ettiği Esad Dede'den vefatına kadar istifade etmiştir.³⁸ Yukarıda bahsedilen ziyaretler esnasında kısa sürelerle görüşmüş dahi olsalar Ahmed Âmiş Efendi (ö. 1920)'nin sohbetlerinden de istifade ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Ahmed Avni Konuk, Mevlevîliğe Mesnevîhan Esad Dede'den sikke giyerek intisap etmiştir. Selçuk Eraydın'ın ifadeleriyle, Konuk "resmi vazifesinin dışındaki bütün vakitlerini mensubu bulunduğu tarikatın hizmetine vakfetmiş müstesna bir insandır... Mahviyet sahibi, mütevazı, bilinmemeyi ihtiyar eden bir meşrebe sahip olduğu için, hayatında pek az kimse onu tanıyabilmiştir."³⁹

Sükûnetli kişiliği, gösterişsiz, içten ve derûnî yapısıyla Konuk, ilgi

³⁴ Eraydın, *a.g.m.*, s. 26-27.

³⁵ Barkçin, *a.g.e.*, s. 173-174.

³⁶ Barkçin, *a.g.e.*, s. 178.

³⁷ Bu mektubun tam metni için bkz.: Barkçin, *a.g.e.*, s. 379-401.

³⁸ Öngören, *a.g.m.*, s. 181.

³⁹ Eraydın, *a.g.m.*, s. 17.

duyduğu hemen her alanda olduğu gibi tasavvuf sahasında da mümtaz, münevver bir şahsiyettir. İlim ehli, bilge kişiliğinin yanısıra, hâl ve irfan boyutunda da varlığını Allah'a bağlamış, hikmet ehli bir şahsiyettir.⁴⁰

Konuk'a göre tasavvuf ilmi, Kur'an'ın özü ve hadis-i şerifler olup, asla felsefî ekoller ile alâkadar değildir.⁴¹ Ona göre tasavvuf kuralsız, hayattan kopuk, felsefî, soyut meselelerden ibaret değildir.⁴² Tasavvuf, bizzat hayatın kendisidir.

Konuk, Mevlevî tarikatine intisap etmiş bir sûfi, bu yolda ilim, amel ve hâl olarak büyük dereceler elde etmiş kâmil bir insandır. Tasavvufu Kur'an'ın ahkâmı ve sünnet-i seniyyenin sınırları içinde değerlendirmiş, sahip olduğu ilmî birikimi ve manevî mertebeleri İslam'ın bu iki temel kaynağına samimiyetle bağlılığı sayesinde elde etmiştir. Bu noktada Konuk'a göre tasavvuf, Kur'an'ın özü olup, saf/hâlis kalplere Allah tarafından indirilmiş bir nurdur.⁴³ Bütün ilimlerin zahirden ve nakilden ibaret olmadığını düşünen Konuk'a göre gönül ve ilham-ı Rabbanî olmadan kuru nakil bir işe yaramayacağı gibi zahirî ilim (şeriat) olmadan da gönül ilmi korunamaz. Bu noktada onun ölçüsü; "İlimsiz marifet muhal, marifetsiz ilim de vebaldir."⁴⁴

Ahmed Avni Konuk'a göre tasavvuf kesr-i amel (amelleri çoğaltmak) ve kasr-ı emel (arzu ve istekleri azaltmak)dir.⁴⁵ Tasavvuf ilminin bir nasip ve kavrayış meselesi olduğunu düşünen Konuk, bu yüzden tasavvufun, tıpkı Kur'an'ın kimilerini hidayete erdiren kimilerinin dalaletini artırdığı gibi, bazılarının hidayetine bazılarının da dalaletine sebep olduğunu düşünmektedir.⁴⁶

Ahmed Avni Bey, Kur'an'ın, sünnetin ve bütün bir insanlık tarihi

⁴⁰ Barkçin, *a.g.e.*, s. 251.

⁴¹ Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, c. I, s. 86.

⁴² Barkçin, *a.g.e.*, s. 253.

⁴³ Ahmed Avni Konuk, *Tedbirât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi*, s. 47.

⁴⁴ *A.y.*, s. 20.

⁴⁵ Barkçin, *a.g.e.*, s. 252.

⁴⁶ Ahmed Avni Konuk, *Tedbirât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi*, s. 47.

birikiminin din açısından ele alındığında, tarihte kalmış gerçeklikler değil, bugünü inşa eden bir birikim olduğuna inanmaktadır. Kur'an'ı kendi çağımızın ihtiyaçları açısından da okumaya tabi tutmak gerektiğini düşünen Konuk'a göre Kur'an'da anlatılan geçmiş milletlere ait kıssaları, hakikatleri veçhesinden çıkarılacak mana ve hikmetler itibariyle bugüne uyarlayarak anlamak lazım gelir. Oysa biz, çoğu zaman onları maziye indirgeyerek gaflet içine düşmekteyiz.⁴⁷

Oldukça zor ve meşakkatli bir eser olan *Fusûsu'l-Hikem'e* ve yine tasavvuf alanındaki zirve eserlerden biri olan *Mesnevî'*ye yazdığı şerhler, onun tasavvuf sahasındaki birikiminin ve entelektüel donanımının şahididir. Birbiri ile çok da yan yana düşünülmeyen bu iki eseri birbirlerine atıflarla şerh etmek, Ahmed Avni Konuk'un sentez ve analiz kabiliyetinin gücü ve tasavvuf sahasındaki yetkinliği ile açıklanabilir.⁴⁸ Onun İbn Arabî ve Mevlânâ'yı kastederek dile getirdiği şu ifadeler, bu tür konulara yaklaşımının yanısıra, tasavvufa ve tasavvuf ehline bakış açısının da bir tür özeti niteliğindedir: "Bu zevat-ı kiramın hiçbirisi maârif-i ilâhiyye ve hikemât-ı Rabbânîce birbirinden ayrı değildir. Çünkü hepsinin menbaı, aslı hakîkî olan Hak'tır ve hiçbirisi feylesof değildir, hepsi hakîm-i ilâhîdir."⁴⁹

Konuk, vahdet-i vücud ve vahdet-i şühûd meselelerini gerçek manada anlamış bir ilim adamı ve mutasavvıftır. Yılmaz bir vahdet-i vücud savunucusudur lakin bu körü körüne bir taraftarlık değildir. Her iki görüşü de bütün detaylarıyla incelemiş, vahdet-i vücudu panteizm ile bir görme yanlışına düşmemiş, bu görüşleri kendi içinde mezcederek, kendi hakikatini kurmuş bir münevverdir. Vahdet-i vücûdun ne anlama geldiği, panteizmle eşleştirilmesinin yanlışlığı, vahdet-i vücûdun vahdet-i mevcut anlamına gelmediği gibi konularda *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi'*nde yazdığı Mukaddime, yüksek mana ve hakikatleri yalın ve sade bir dille anlatan bir anahtar niteliğindedir.

⁴⁷ Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, c. I, s. 33.

⁴⁸ Tahralı, Mustafa, "Fusûsu'l-Hikem Şerhi ve Vahdet-i Vücûd ile Alakâlı Bazı Meseleler", Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* içinde, s. 39.

⁴⁹ Tahralı, Mustafa, "Takdim", Ahmed Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi* içinde, c. I, s. 16.

Konuk'un tasavvuf birikimi, sadece nazarı alanda değil, pratik sahada da varlığını gösterir. Bir Mevlevî dervişi olarak o, tasavvufun fena anlayışını kendi hayatında bizzat yaşamış bir Allah dostudur. Mahviyeti ve tevazuuna dair eserlerinde pek çok ifadeler bulunmaktadır.

Şerhlerinde modern bilimlere de sık sık atıfta bulunmaktadır ki, bu durum onun entelektüel tarafının ve hayat felsefesinin tespiti açısından kıymetlidir. O, hayattan kopuk bir tasavvuf anlayışını savunmadığı gibi, sırça köşküne çekilmiş bir münevver de değildir. Geleneğimizin temel eserleri ile iştigal ediyor olması, onu tarihin içine gömülerek çağının meselelerinden uzak kalmaya itmemiş, aksine yeni bir devletin kurulduğu ve tarihin bir dönemi ile yeniden hesaplaşıldığı bir ortamda geleneği bugün ile mezcetmiş, bu tavrı ile içinde yaşadığı topluma bir bakış açısı sunma gayreti gütmüştür. Çevirilerinin bir kısmının Arapça'dan, bir kısmının Farsça'dan olması, *Mesnevî*'yi 20 kadar Hint şarih'in eserlerinden faydalanarak şerh etmesi gibi hususlar da Konuk'un dil kabiliyetinin yansımalarıdır. Dil konusunda sahip olduğu bu yetkinlik onun zihin dünyasındaki geniş açılımların da sebeplerinden olsa gerektir. Zamanına kadar sadece Farsça ve Arapça bilen ulemanın ve münevverlerin okuyabildiği İbn Arabî ve Mevlânâ'nın klasikleri ile Türkçe'ye ilk kazandıran ilim adamı olması da ayrıca dikkate şayandır.⁵⁰

Konuk'a göre, sadece ilim elde etmek, yani cehaleti gidermek yeterli değildir, insanda bulunan nefsanî arzu ve isteklerin de giderilmesi gerekmektedir. Bu da ancak mürşid-i kâmilin terbiyesi ile mümkündür: "Cehlin zevâli ile artık çûn ü çirâ münkatî' ve âlem nazarlarında bir temâşâ-gâh-ı lafîf olur. Velâkin yalnız cehlin zevâli kâfi değildir; belki vücûd-i insânîde a'zam-ı kuvâ olan "vehm" in dahî zevâli lazımdır. Bu ise ancak bir insân-ı kâmilin isti'dâda göre terbiyesi ve bu terbiye dâiresinde sülûkün itmâmı ile olur. Zîrâ bilmek başka ve olmak yine başkadır."⁵¹

Sonuç olarak, Ahmed Avni Konuk; entelektüel birikimi, tasavvuf

⁵⁰ Barkçin, a.g.e., s. 257.

⁵¹ Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, c. I, s. 2.

alanındaki derin bilgisi ve manevi tecrübeleri, felsefeye, tabiat ilimlerine ve modern bilimlere olan aşinalığı, musiki ve şiir alanındaki yetkinliği ve mümtaz çalışmaları ile geçtiğimiz yüzyılda medeniyetimizin yetiştirdiği, akıl ve gönül dengesini kurabilmiş, ahlâk-ı hamide sahibi, çalışma yaptığı alanlarda olduğu kadar, mensubu bulunduğu tarikatın esasları ve âdâbı konusunda da son derece gayretli, himmeti âlî, âlim, hakîm, sûfî, marifet ve kemal ehli bir şahsiyettir.

KAYNAKÇA

Ahmed Avni Konuk, Ahmed Âmiş Efendi ile Sohbetler, haz.: Savaş Barkçin, *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman* içinde, s. 215-224.

_____, *Fihî mâ Fih Tercümesi*, haz.: Selçuk Eraydın, İz Yayıncılık, İstanbul 2001.

_____, *Fihrist-i Makâmât*, haz.: Mustafa Karaosmanoğlu, Nota Yayınları, İstanbul 2007.

_____, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, haz. Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, c. I-IV.

_____, *Gülşen-i Râz Tercüme ve Şerhi*, haz.: Cengiz Gündoğdu, İlk Harf Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Gülşen-i Râz Tercüme ve Şerhi*, haz.: Cengiz Gündoğdu, İlk Harf Yayınları, İstanbul 2011.

_____, Hz. Meryem ve Hz. İsa'ya Dair Risâle, (*Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* içinde), haz.: Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2000 c. II.

_____, *Menakıb-ı Hazret-i Mevlânâ Celâleddin Rûmî (Sipehsâlâr Tercümesi)*, haz.: Tahir Galip Seratlı, Rumi Yayınları, İstanbul 2005.

_____, *Mesnevî-i Şerif Şerhi I-XIII*, haz.: heyet, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004-2009.

_____, Müsteşriklerin Sordukları Suallere Cevaplar, haz.: Barkçin, *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman* içinde.

_____, *Tedbîrât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi*, haz.: Mustafa Tahralı, İz Yayıncılık, İstanbul 1992.

Bardakçı, Cemal, *Tasavvuf*, I-VII, İstanbul 1948-1949.

Barkçin, Savaş Ş., *Ahmed Avni Konuk: Görünmeyen Umman*, Klasik Yayınları, İstanbul 2011.

Cengiz, Muammer, "Manzum Bir Tasavvuf Klasiği Olarak Gülşen-i Râz", *Tasavvuf Dergisi*, İstanbul 2012, sy.: 30.

Eraydın, Selçuk, "Ahmed Avni Konuk, Hayatı ve Eserleri", Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* içinde, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, c. 1.

Gürer, Dilaver, "Ahmed Avni Konuk'un Fusûs'u Mesnevî ve Mesnevî'yi Fusûs ile Şerh Etmesi", *Hz. Mevlâna ve İslam Dünyasında Kardeşlik* (IV. Uluslararası Mevlâna Sempozyumu Bildiriler Kitabı), SÜ Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2018.

Öngören, Reşat, "Ahmed Avni Konuk", *DİA*, TDV Yay., İstanbul 2002, c. II.

Sayar, Ahmed Güner, "Fatih Türbedârı Amiş Efendi'yle Sohbetler/Mesnevî Şârihi Ahmed Avni Konuk'un Notları", *Türk Edebiyatı*, Ekim 2007, sy.: 408.

Şafak, Yakup, "Son Mesnevî Şârihlerinden Ahmed Avni Konuk'un Mevlânâ'nın Eserleri ve Fikirlerine Dair Bir Mektubu", *İlmî Araştırmalar Dergisi*, İstanbul 2003, sy. 16.

Tahralı, Mustafa, "Fusûsu'l-Hikem Şerhi ve Vahdet-i Vücûd ile Alakâlı Bazı Meseleler", Ahmed Avni Konuk, *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* içinde, c. I.

Tahralı, Mustafa, "Takdim", Ahmed Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi* içinde, haz.: Selçuk Eraydın ve Mustafa Tahralı, Gelenek Yayınları, İstanbul 2004, c. I.

Tahralı, Mustafa, "Takdim", Ahmed Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerif Şerhi* içinde, c. I.